فصل پنجم

آداب غذا خوردن

۱/۵
شستن دست‌ها پیش و پس از غذا

۱۲۸۲ . پیامبر خدا ﷺ : شستن [دست‌ها][1] پیش و پس از غذا، شفایی برای تن و مایهٔ برکت در روزی است.[2]

۱۲۸۳ . پیامبر خدا ﷺ : شستن [دست‌ها] پیش از غذا، فقر را دور می‌کند و شستن [دست‌ها] پس از غذا، اندوه[3] را می‌راند و چشم را سلامت می‌دهد.[4]

۱۲۸۴ . الأمالی ـ به نقل از هشام بن سالم، از امام صادق ﷺ، از پدرانش ﷺ ـ : پیامبر خدا

---

۱. در متن عربی، واژهٔ «وضوء» به کار رفته است که در اصل، به معنای تمیزی و پاکی است. می‌گویی: وَضُؤَ، یَوْضُؤُ وَضاءَةً. البتّه در شرع، «وضوء»، نامی برای «طهارت جستن و آماده شدن برای نماز» شده است و می‌گویی: تَوَضَّأْتُ (وضو گرفتم). نیز واژهٔ «وَضوء» به معنای آبی است که شخص با آن وضو می‌گیرد.
در این حدیث، واژهٔ «وُضوء» به همان معنای لغوی خود، یعنی پاکیزگی و تمیزی، به کار رفته و کنایه از شستن دست‌هاست (بحار الأنوار: ج ۶۶ ص ۳۶۴). همچنین، ر.ک: ح ۱۲۸۴.

۲. المحاسن: ج ۲ ص ۲۰۱ ح ۱۵۹۱.

۳. در الدعوات، مسند الشهاب و بحار الأنوار، به جای «الهَمّ (اندوه)» واژهٔ «اللمم» آمده که به معنای «نوعی دیوانگی» است. اصل این واژه در زبان عربی، برای دلالت بر «نزدیک شدن یا نزدیک بودن به چیزی» به کار رفته است (بحار الأنوار: ج ۶۶ ص ۳۶۴).

۴. مکارم الأخلاق: ج ۱ ص ۳۰۱ ح ۹۵۰، الدعوات: ص ۱۴۲ ح ۳۶۴، مسند الشهاب: ج ۱ ص ۲۰۵ ح ۳۱۰.

فرمود: «هر کس از این خرسند می‌شود که خیر و برکتِ خانه‌اش بسیار باشد، در هنگام آورده شدن غذا وضو بسازد؛ و هر کس پیش و پس از غذا وضو بسازد، در گشایشِ روزی بِزیَد و از هر بلایی در تن خویش، برکنار باشد».

هشام بن سالم گفت: امام صادق ﷺ به من فرمود: «ای هشام بن سالم! مقصود از "وضو" در این‌جا، شستن دست‌ها پیش و پس از غذاست».[۱]

۱۲۸۵. **پیامبر خدا ﷺ**: هر کس که بخوابد و بر دستانش بوی گوشت مانده باشد، جز خویش را نکوهش نکند.[۲]

۱۲۸۶. **پیامبر خدا ﷺ**: اگر کسی از شما در حالی خوابید که در دستانش بوی گوشت بود و آن را نشست و آن‌گاه عارضه‌ای به وی رسید، مباد جز خویش را نکوهش کند.[۳]

۱۲۸۷. **پیامبر خدا ﷺ**: هرگاه کسی از شما غذایی می‌خورد، چربیِ گوشت را از دستان خویش بشوید.[۴]

۱۲۸۸. **پیامبر خدا ﷺ**: هر گاه کسی از شما غذایی می‌خورد، چربیِ گوشت را از دست خود بشوید تا کسانی را که با آنان برخورد می‌کند، نیازارد.[۵]

۱۲۸۹. **کنز العمّال** ـ به نقل از ابن عبّاس ـ: روزی، پیامبر ﷺ نماز می‌گزارد. در آن هنگام، از مردی بوی گوشت حس کرد. چون نماز را به پایان برد، [به او] فرمود: «چرا بوی گوشت را از خود نشسته‌ای؟».[۶]

۱۲۹۰. **دعائم الإسلام**: پیامبر خدا به شستن چربیِ دستان پس از غذا امر کرد و فرمود: «شیطان، این چربیِ باقی‌مانده را بو می‌کشد».[۷]

۱۲۹۱. **پیامبر خدا ﷺ**: چربیِ غذا را از [دستان] کودکانتان بشویید؛ چرا که شیطان، این

---

۱. الأمالی، طوسی: ص ۵۹۰ ح ۱۲۲۵.
۲. سنن ابن ماجة: ج ۲ ص ۱۰۹۶ ح ۳۲۹۶.
۳. سنن ابن ماجة: ج ۲ ص ۱۰۹۶ ح ۳۲۹۷.
۴. کنز العمّال: ج ۱۵ ص ۲۴۴ ح ۴۰۷۷۰.
۵. مسند أبی یعلی: ج ۵ ص ۲۲۶ ح ۵۵۴۲.
۶. کنز العمّال: ج ۱۵ ص ۲۶۳ ح ۴۰۸۸۷.
۷. دعائم الإسلام: ج ۲ ص ۱۲۱ ح ۴۱۱.

چربیِ باقی‌مانده را بو می‌کشد و کودک در خواب از او می‌ترسد و دو فرشتهٔ کاتب اعمال نیز آزار می‌بینند.[۱]

۱۲۹۲ . **امام علی** ﷺ : شستن دست‌ها پیش و پس از غذا ، موجب فزون شدن عمر است و سبب زدودن چربی از جامه‌هاست و دیده را نیز جلا می‌دهد[۲].[۳]

۱۲۹۳ . **امام علی** ﷺ : برکت غذا ، وضو ساختن (شستن دست‌ها) پیش و پس از آن است. شیطان ، بسیار علاقه‌مند به چربیِ گوشت است. هرگاه کسی از شما به بستر می‌رود ، باید که بوی چربیِ گوشت را از دستان خویش بشوید.[۴]

۱۲۹۴ . **امام صادق** ﷺ : دست‌هایتان را پیش و پس از غذا بشویید ؛ چرا که فقر را می‌برد و بر عمر می‌افزاید[۵].[۶]

۱۲۹۵ . **الکافی**-به نقل از سلیمان جعفری- : امام کاظم ﷺ فرمود: «شاید سفره‌ای بگسترند و در این میان ، یکی بخواهد دست خود را بشوید. مناسب است [میزبان ، جهت آسودگی‌خاطر میهمانان] بگوید: هر کس دستانش تمیز است ، اشکال ندارد بدون شستن دستان ، غذا بخورد».[۷]

۲/۵
گذاردن سبزی در سفره

۱۲۹۶ . **پیامبر خدا** ﷺ : سفره‌هایتان را به سبزی آذین کنید ؛ زیرا آن ، همراه با گفتن بسم الله ، شیطان را می‌راند.[۸]

---

۱ . عیون أخبار الرضا ﷺ : ج ۲ ص ۶۹ ح ۳۲۰.

۲ . در الخصال والمحاسن ، به جای «عمر» ، واژهٔ «روزی» آمده است.

۳ . الکافی : ج ۶ ص ۲۹۰ ح ۳ ، الخصال : ص ۶۱۲ ح ۱۰ ، المحاسن : ج ۲ ص ۲۰۱ ح ۱۵۸۹.

۴ . دعائم الإسلام : ج ۲ ص ۱۲۱ ح ۴۱۲.

۵ . در الدعوات از امام علی ﷺ چنین آمده است : «شستن دستان پیش و پس از غذا ، موجب فزونیِ روزی است ، دیده را جلا می‌دهد و فقر را از میان می‌برد».

۶ . المحاسن : ج ۲ ص ۲۰۲ ح ۱۵۹۴ ، الدعوات : ص ۱۴۲ ح ۳۶۵.

۷ . الکافی : ج ۶ ص ۲۹۸ ح ۱۳.

۸ . طبّ النبیّ ﷺ : ص ۱۱.